

УДК 351.74(479.22)

Володимир Валентинович ЧУМАК,

*кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник відділу організації наукової роботи Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6171-2250>*

ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ГРУЗІЇ

Сучасні соціальні, економічні, політичні зміни, які відбуваються в державі, відображаються в діяльності органів державної влади, в тому числі й поліції, впливають на їх реформування та модернізацію [1, с. 87].

Ефективне виконання завдань, покладених на поліцію, неможливе без створення належного механізму управління. Його розробка та оптимізація мають спиратися на науковий підхід, а також враховувати позитивний зарубіжний досвід діяльності поліції.

Принципи діяльності поліції в зарубіжних країнах у переважній більшості подібні між собою, це пояснюється як процесами інтеграції законодавства, активною міждержавною координацією заходів протидії правопорушенням, так і обміном досвідом проведення конкретних профілактичних заходів. Більшою мірою це стосується країн-членів Євросоюзу, хоча в кожній країні все ж таки залишаються специфічні риси з огляду на особливості їх розвитку, правові традиції, ментальність і ступінь активності громадян [2, с. 75–76, 3, с. 166].

Відтак, сьогодні Україна потребує в окремому дослідженні питання порівняльно-правового (компаративного) аналізу завдань та принципів діяльності поліції в інших країнах з метою визначення напрямів використання позитивного досвіду, напрацьованого за кордоном, у вітчизняному правовому полі, зокрема для протидії злочинності.

Окремі аспекти діяльності поліції в зарубіжних країнах уже ставали предметом дослідження в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, а саме О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, С. М. Гусарова, А. С. Васильєва, С. В. Додіна, С. В. Ківалова, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Р. С. Мельника, В. П. Науменко, А. П. Павлова, П. В. Пашка, О. С. Проневича, К. К. Сандровського, О. Ю. Синявську, С. С. Терещенка та ін. Вказаними вченими зроблено значний внесок у науку адміністративного

права, зокрема при дослідженні діяльності поліції в зарубіжних країнах, проте принципи діяльності поліції Грузії все ж висвітлено недостатньо, а в існуючих наукових працях указані питання досліджувались фрагментарно або в рамках ширшої правової проблематики, без комплексного підходу, що підкреслює актуальність та новизну обраної тематики.

Великий тлумачний словник сучасної української мови термін «принцип» тлумачить як основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку тощо [4, с. 1125]. Принцип – це одна з фундаментальних філософських категорій, що використовується для характеристики суспільних відносин у будь-якій сфері діяльності [5, с. 20]. На відміну від об'єктивних законів, принципи залежать від свідомості людей, від пізнання ними діючих законів природи й суспільства [6, с. 722]. Багатопланова правоохоронна діяльність із забезпечення виконання значного обсягу роботи, яка пов'язана з охороною, захистом і виконаннями функцій, покладених на поліцію, будується на основі принципів [7, с. 264].

Відповідно до ст. 5 Закону Грузії «Про поліцію» [8], діяльність поліції Грузії регулюється Конституцією Грузії, міжнародно-правовими актами Грузії, Законом Грузії «Про поліцію» та іншими законами Грузії, нормативно-правовими актами Президента Грузії, Уряду Грузії, Прем'єр-міністра Грузії та Міністра.

Що стосується принципів діяльності поліції Грузії, то це питання регулює ст. 8 Закону Грузії «Про поліцію», де зазначено, що поліцейські в своїй діяльності неухильно дотримуються принципів захисту і поваги основних прав і свобод людини, законності, неприпустимість дискримінації, пропорційності, здійснення дискреційних повноважень, політичної нейтральності та прозорості діяльності поліції.

Застосування поліцейськими поліцейських заходів з порушенням основних керівних принципів діяльності поліції тягне відповідальність, встановлену законодавством Грузії.

У зв'язку з цим вважаємо за доцільне зупинитись на аналізі змісту принципу пропорційності діяльності поліції Грузії.

Згідно ст. 12 закону Грузії «Про поліцію» принцип пропорційності це поліцейський захід який повин слугувати досягненню легітимної мети. Обраний поліцейський захід повин бути найбільш (максимально) відповідним, необхідним і пропорційним.

Обраний поліцейським поліцейський захід є найбільш відповідним, якщо його застосування дозволяє досягти легітимної мети.

Обраний поліцейським найбільш відповідний поліцейський захід є необхідним, якщо неможливо використати інший засіб, який при досягненні легітимної мети спричинив би найменшу шкоду як адресату заходу так і іншій особі.

Застосований поліцейським необхідний поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна правовому благу, що охороняється законом, не перевищує благо, для захисту якого він був застосований.

Правові дії поліції припиняються, якщо мета цих дій досягнута або очевидна неможливість досягнення мети [8].

Таким чином, слід зазначити, що аналіз досвіду зарубіжних країн діяльності поліції та обґрунтоване впровадження позитивного досвіду дозволить суттєво підвищити ефективність діяльності поліції України, виробити дієву систему заходів щодо якісної охорони громадського порядку, профілактики правопорушень, охорони та захисту прав і свобод людини та громадянина, зниження криміналізації суспільства в цілому.

Необхідно підкреслити, що деякі з розглянутих принципів діяльності поліції Грузії можуть бути застосовні під час організації діяльності поліції в Україні, проте, як правило, виключно з урахуванням специфіки національного законодавства.

Отже, з метою удосконалення діяльності поліції в Україні зазначений принцип пропорційності діяльності поліції може знайти своє правове закріплення у закону України «Про Національну поліцію» [9] у межах окремої статті.

Перспективними напрямками подальших досліджень у цій сфері є аналіз досвіду діяльності поліції в країнах Європи.

Список бібліографічних посилань

1. Комзюк В. Т. Завдання та принципи діяльності митних органів України та спеціалізованих митних установ // *Право і безпека*. 2012. № 1. С. 86–90.
2. Ответственность за должностные преступления в зарубежных странах / Ф. М. Решетников (отв. ред.). М. : Юрид. лит., 1994. 128 с.
3. Григоренко І. А. Зарубіжний досвід протидії службовим зловживанням та корупції в діяльності поліції // *Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 164–175.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. Та CD)/[уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел] К.; Ірпень :Перун, 2009. 1736 с.
5. Гетьманець О. П. Принципи державного контролю в бюджетному процесі // *Форум права*. 2006. № 1. с. 20—24.
6. Сидоренко Р. О. Принципи адміністративних повноважень прокуратури України // *Форум права*. 2011. № 3. С. 722—727.
7. Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України : [підручник] / Н. С. Юзікова. Вид. 4-те перероб. і допов. К. : Істина, 2006. 320 с.
8. Про поліцію: Закон Грузії 4 жовтня 2013 года № 1444-І. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf> (дата звернення 02.06.2017).
9. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 02.06.2017).

Одержано 12.06.2017